

РЕЦЕНЗІЯ
кандидата юридичних наук, професора
Тараса СОЗАНСЬКОГО на дисертацію
Віталія СОЛОДЖУКА на тему
«Кримінально-правова охорона інформації
у сфері господарської діяльності»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії (081 Право)

Актуальність теми дослідження.

У сучасних умовах розвитку цифрової економіки, інформація стала одним із ключових активів у господарській діяльності. Конфіденційні дані, комерційна таємниця, алгоритми, бази даних, а також фінансова й інша внутрішня інформація суб'єктів господарювання мають значну цінність і вимагають надійного правового захисту. Зловживання, незаконний доступ, поширення або викрадення такої інформації не лише завдають шкоди конкретним підприємствам, а й підривають довіру до бізнес-середовища в цілому.

Особливої актуальності набуває кримінально-правовий захист інформації в умовах зростання цифровізації не лише економіки, а й сфери надання послуг і отримання дозволів, розрахунків, ідентифікації та інше.

Кримінальне законодавство містить низку норм, що забезпечують захист інформаційних відносин. В КК України визначено окремий Розділ XVI Особливої частини «Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку». Окрім цього є норми, якими передбачено кримінальну відповідальність за незаконні дії з інформацією з обмеженим доступом та інформація, що становить певний інтерес. Однак, треба виділити окрему систему кримінально-правових норм, якими забезпечується охорона інформації, що використовується в господарській діяльності. До них належать ст.ст. 200, 205¹, 209¹, 220¹, 220², 222, 223¹, 231, 232, 232¹, 232², 232³ КК України. Складність дослідження та й застосування вказаних кримінально-правових норм

пов'язана, передусім, з тим, що ці норми тісно пов'язані з положеннями регулятивного законодавства, яке є великим за обсягом, суперечливим в застосуванні і дуже нестабільним.

Тому актуальність представленої до захисту дисертації Віталія Солоджуга «Кримінально-правова охорона інформації у сфері господарської діяльності», не викликає сумнівів. Вона достатньо повно викладена у вступі до роботи та зумовлена, насамперед, відсутністю комплексних розробок піднятої проблематики.

Обґрунтованість, достовірність та новизна представлених результатів дослідження. Новизна наукових положень визначається тим, що дисертація є першим комплексним дослідженням кримінально-правової охорони інформації у сфері господарської діяльності в Україні.

Ознайомлення з дисертацією дозволяє, насамперед, констатувати безсумнівно позитивні положення роботи. Автор вдало обґрунтував доцільність об'єднання в одну групу кримінальні правопорушення, пов'язані з обігом інформації у сфері господарської діяльності, виокремлених їх за критерієм визначення інформації в якості предмету відповідних кримінальних правопорушень, що дозволило уніфікувати підхід до розуміння такої інформації та запропонувати зміни до кримінального законодавства

Також належно обґрунтовані особливості врахування підстав та принципів криміналізації при встановленні кримінальної відповідальності за суспільно небезпечні діяння, які вчиняються у сфері господарської діяльності, що полягає в необхідності визначення їх суспільної небезпечності за розміром заподіяної шкоди та уніфікації підходів до обрахування цієї шкоди, а також уникнення надмірної криміналізації. Підтримки також заслуговують пропозиції дисертанта:

- запропоновано поділяти інформацію в кримінальних правопорушеннях у сфері господарської діяльності на таку, що: 1) подається чи іншим чином використовується для вчинення різного роду дій (ст.ст. 200, 205¹, ч. 1 ст. 209¹,

ст.ст. 220¹, 220², 222, 223¹, 232² КК України); 2) становить певну таємницю (ч. 2 ст. 209¹, ст.ст. 231, 232, 232¹, 232³ КК України);

- положення про те, що видовими об'єктами кримінальних правопорушень, пов'язаних з обігом інформації у сфері господарської діяльності, можуть бути система грошового обігу, фондового ринку та обігу окремих документів (ст.ст. 200, 223¹, 232¹, 232², 232³ КК України); порядок зайняття господарською діяльністю (ст.ст. 205¹, 209¹ КК України); сфера кредитування (ст.ст. 220¹, 220², 222 КК України); порядок здійснення добросовісної конкуренції (ст.ст. 231, 232 КК України);

Заявлені положення відображають очевидну теоретико-прикладну спрямованість, оригінальність та наукову обґрунтованість проведеного дослідження. Це вдалося забезпечити шляхом формування належних методологічної, науково-теоретичної, нормативної та емпіричної основ дисертації. Нормативні положення та теоретичні джерела були піддані ґрунтовному аналізу та оригінально інтерпретовані автором. Загалом це дало змогу Віталію Солоджук представити самостійну наукову роботу, яка відповідає критеріям сучасних актуальних правових розробок.

Оцінка змісту дисертації, рівня виконання поставлених завдань та оволодіння методологією наукової діяльності. У цілому науковий рівень рецензованої роботи дозволяє надати виключно позитивну оцінку її змісту, визнати її завершеною науковою працею, яка характеризується єдністю змісту і свідчить про особистий внесок Віталія Солоджук в науку кримінального права. Стиль викладення матеріалу – науковий, літературний. Робота містить й інші теоретичні положення та науково обґрунтовані результати, що розкривають важливі науково-прикладні питання.

У 1 розділі дослідження визначено основні поняття інформаційна безпека та інформація як об'єкт кримінально-правової охорони. Визначено соціальну обумовленість кримінально-правової охорони інформації у сфері господарської

діяльності в Україні, з'ясовано міжнародні тенденції та досвід зарубіжних держав щодо охорони інформації у сфері господарської діяльності

У розділі 2 здійснено юридичний аналіз складів кримінальних правопорушень, пов'язаних із обігом інформації у сфері господарської діяльності. Виділено об'єктивні та суб'єктивні ознаки кримінальних правопорушень, пов'язаних із обігом інформації у сфері господарської, встановлено їх особливості.

У розділі 3 охарактеризовано заходи кримінально-правового характеру, що забезпечують охорону інформації у сфері господарської діяльності. Визначено покарання передбачені санкціями статей про кримінальні правопорушення, пов'язані з обігом інформації у сфері господарської діяльності, досліджено інші заходи кримінально-правового характеру, що можуть застосовуватися за кримінальні правопорушення, пов'язані з обігом інформації у сфері господарської діяльності.

Методологічною основою дисертації є широкий спектр методів наукового пізнання. Здебільшого у роботі використано такі методи: догматичний; юридичної герменевтики; порівняльно-правовий; системно-структурний; формальної логіки; аналізу; синтезу; моделювання; документального аналізу; узагальнення. Ці та інші методи наукового пізнання використано у сукупності.

Наукове та практичне значення результатів дослідження. Представлена робота містить низку положень та висновків, які впроваджені у правозастосовну, освітню діяльність, що підтверджено відповідними актами впровадження та довідками практичних працівників. Передусім практичне значення здобутих результатів полягає у можливості їх використання для вдосконалення кримінального законодавства України: автором висуваються конкретні пропозиції, спрямовані для подальшого вдосконалення КК України щодо регламентації відповідальності за кримінальні правопорушення пов'язаних з обігом інформації у сфері господарської діяльності. Також вбачається потенціал використання результатів авторських розвідок у науково-дослідній діяльності

щодо подальшого дослідження питань кримінально-правового регулювання обігу інформації у сфері господарської діяльності.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих наукових працях. Кількість та науковий рівень підготовлених наукових праць відповідає вимогам, встановленим для оприлюднення результатів дисертацій. А саме за темою дисертації вийшло 5 наукових публікацій, із них 3 статті у наукових фахових виданнях України категорії «Б», а також двох тезах доповідей на науково-практичних заходах.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності. Текстових запозичень без посилань на джерела та інших порушень академічної доброчесності не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження. Зазначаючи безперечні позитивні характеристики дослідження, слід звернути увагу на ті положення, які потребують додаткового обґрунтування та обговорення:

1. У положеннях новизни, серед тих що набули подальшого розвитку а також у висновку до дослідження (стор. 196) автором зазначається необхідність уніфікації положень окремих норм щодо різних видів інформації з обмеженим доступом та пропозиція створити одну загальну кримінально-правову норму, санкцію якої доцільно встановлювати залежно не від виду інформації з обмеженим доступом, а від розміру спричиненої шкоди. Однак висловлена ідея нажаль не перейшла в конкретну пропозицію. Розуміючи специфіку роботи із інформацією з обмеженим доступом та наявністю різних нормативних документів, які регулюють цю діяльність все таки хотілося б почути позицію автора щодо можливості реалізації цієї висловленої ідеї.

2. Загалом погоджуючись з потребою зменшити чисельність норм в Особливій частині КК України, як таких що надмірно регулюють частину відносин. Водночас хочу зазначити, що дослідження об'єктивних ознак складів кримінальних правопорушень, які пов'язані з підробленням (фальсифікуванням, наданням, внесенням неправдивих відомостей тощо) інформації, дозволило

автору прийти до висновків, одним з яких є виключити склади кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 205¹, 220¹, 220² КК України, як приклади надмірної криміналізації (стор. 199). Вважаю, що такий висновок потребує більш детального обґрунтування або принаймні наведення додаткових аргументів

Викладене вище є власною позицією мають дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.
Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Віталія СОЛОДЖУКА є самостійним, оригінальним, актуальним науковим дослідженням, в якому отримано нові науково обґрунтовані результати, що мають важливе теоретичне та практичне значення та вирішують важливу наукову проблему – створення фундаментального наукового підґрунтя для належної кримінально-правової характеристики складів кримінальних правопорушень пов'язаних з обігом інформації у сфері господарської діяльності.

За актуальністю, новизною, достовірністю та обґрунтованістю, науково-теоретичною та практичною значущістю результатів, кількістю та обсягом публікацій, оформленням дисертація відповідає вимогам, передбаченим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти і науки від 31.05.2019 р. № 759) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44.

Відповідно автор дисертації – Віталій СОЛОДЖУК – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 - Право.

Рецензент:

**кандидат юридичних наук, професор
професор кафедри кримінально-правових
дисциплін навчально-наукового інституту
права та правоохоронної діяльності
Львівського державного
університету внутрішніх справ**

Тарас СОЗАНСЬКИЙ